

त्रस्य धर्मभिः VĀLAKH. 4, 3. — *d*) in comp. mit nomm. zur Bez. der Richtung wohin oder des Angrenzens (im Raume, in der Zeit, Anzahl, Reihenfolge, Ähnlichkeit, Verwandtschaft, mit dem Nebenbegriff des Untergeordnetseins); in adv. comp.: उपकुम्भं पश्य, उपकुम्भं तिष्ठति P. 2, 4, 83, Sch. 2, 1, 6, Sch. उपमूलम् an der Wurzel ÇAT. Br. 2, 4, 2, 17. KĀTJ. ÇR. 4, 1, 11. KAUC. 1. उपशिरस् 86. उपकन्यापुरम् DAÇAK. in BENF. Chr. 196, 21. उपखातम् DAÇAK. 103, 3. उपपूर्वरात्रम् gegen Anfang der Nacht P. 6, 2, 33, Sch. Neben der acc.-Endung erscheint auch die des loc. und instr.; die des abl. kann nicht durch die des acc. ersetzt werden P. 2, 4, 83, 84. उपकुम्भे oder कुम्भे निधेहि, उपकुम्भेन oder कुम्भेन कृतम्, उपकुम्भादानम् Sch. Vop. 6, 53, 59; vgl. oben u. b und c. Am Anfange eines comp. ohne Flexionszeichen: उपकूपजलाशय ein Wasserbehälter in der Nähe eines Brunnens AK. 1, 2, 2, 26. — उपद्शाः nahe an zehn P. 2, 2, 25, Sch. Vor einem nom. pr. zur Bez. des jüngern Bruders (klass.) und des Sohnes (buddh.) BURN. Intr. 377, N. 4. Eine grosse Anzahl solcher comp. (über den Accent derselben vgl. P. 6, 2, 33, 194) wird man im Folgenden besonders aufgeführt finden. — Die Lexicographen: उपासन्ने हीने ऽधिके सादृश्यप्रतिपत्तयोः ॥ तद्योगव्याप्तिपूर्वाणां शक्तावारम्भदानयोः । दन्तिपाचार्यकरणादोपाध्यायानात्ययेषु च ॥ H. an. 7, 34. fg. bloss die drei ersten Bedeutt. MED. a vj. 48. — DURGAD. und ÇABDAR. im ÇKDR. kennen noch andere Bedd., die wir füglich unerwähnt lassen können. — Abgeleitet von उप sind: उपक, उपड, उपत्य (उपत्यका), उपम, उपर, उपिक, उपिय, उपिल.

उपकै (von उप) m. Hypokoristikon aller mit उप anlautenden Personennamen P. 5, 3, 80. उपकाः = औपकायनाः 2, 4, 69. उपकलमकाः gaṇa तिककितवादि zu 2, 4, 68; vgl. 69, Sch.

उपकर्त (उ + क) adj. bis zur Achsel reichend RV. 10, 71, 7. NIR. 1, 3.

उपकाठ (उप + काठ Hals) 1) Nähe, Nachbarschaft, eine angrenzende Localität AK. 3, 2, 17 (adj.). H. 1430 (n.). तस्योपकाठे KUMĀRAS. 7, 51. कूपोपकाठे PAÑKAT. 222, 1. श्रकृष्य चापं श्रवणोपकाठे ad ÇĀK. 54. रम्यो ऽयं समुद्रोपकाठः (sic) dieser am Meere gelegene Ort PAÑKAT. 74, 21. कस्मिंश्चित्समुद्रोपकाठे 203, 5, 263, 19. प्राप — उपकाठं मेहोदधेः RAGH. 4, 34. महाग्रहारे कालिन्ध्या उपकाठनिवेशिनि KATHĀS. 23, 74, 35. नगरोपकाठे Citat in SIDDH. K. zu P. 3, 2, 105 — 107. RĪGĀ-TAR. 3, 138. मलयोपकाठात् HIT. 63, 10. उपकाठम् in der Nähe von, am Ende eines comp. BHARTṚ. 3, 24. उपकाठ n. = उपशत्य eine an ein Dorf angrenzende Localität TRIK. 2, 2, 10. — 2) n. Carrière eines Pferdes (wobei die Beine bis an den Hals gehoben werden) H. 1249.

उपकनिष्ठिका (उप + क) f. der vorletzte Finger ÂÇV. GRHJ. 1, 3, 4, 5. ÇIKSHĀ 44. ÇĀNKH. GRHJ. 1, 8.

उपकन्या (उ + क) f. gaṇa गौरादि zu P. 6, 2, 194.

उपकरण (von कर, करोति mit उप) n. 1) das Erweisen eines Dienstes, einer Gefälligkeit: सर्वो ऽपि जना विद्वत्करणे समर्थो भवति नोपकरणे PAÑKAT. 86, 3. — 2) Zuthat, Zubehör, Geräte, Werkzeug AK. 3, 4, 122. यतोपकरणं KĀTJ. ÇR. 24, 6, 9. 25, 14, 1. KAUC. 59. JĀGĀ. 2, 276. MBH. 3, 4056. 15280. भोजनान्यथ पानानि सर्वोपकरणानि च 1038. (चौरम्) सेपकरणम् mit seinen Werkzeugen M. 9, 270. सर्वोपकरणैर्युक्तम् (स्वम्) R. 3, 39, 6. SUÇR. 1, 21, 17. 123, 2. सर्वोपकरणपरिचारकोपेत 2, 163, 3. स्नानो-

पकरणं PAÑKAT. 100, 8, 10. पट्टकर्मोप 230, 1. गृहोप Hausgeräte KATHĀS. 20, 150. 3, 124. वीतंसस्तूपकरणं बन्धने मृगपतिणाम् AK. 2, 10, 26. TRIK. 3, 3, 334. 373. H. 931. Ç. 140. P. 4, 4, 18, Sch. सज्जयत्योपकरणा (लङ्का) R. 5, 9, 51. 6, 14, 20. परोपकरणीकृत zum Werkzeug eines Andern gemacht HIT. II, 23. — 3) Zugabe, Beitrag, Hilfsmittel: पुरुषः प्रधानं तस्योपकरणमन्यत् SUÇR. 1, 4, 5. वेदोपकरण M. 2, 103 (KULL.: = वेदाङ्ग). कर्मोपकरण der durch seine Arbeit seinen Beitrag leistet 10, 120. स्वापत्तिसिद्धे राक्षो हि प्रतोपकरणं मताः । सचिवाः KATHĀS. 13, 58. वेदात्तवाक्यमीमांसा तद्विराधितर्कोपकरणा ÇĀK. in WIND. Sancara 94. — 4) Gefolge eines Königs H. 716. ÇKDR. und WILSON: die Insignien eines Königs. — Vgl. उपस्कार.

उपकरणैवत् (von उपकरण) adj. der mit Hilfsmitteln versehen ist, vermögend ÇAT. Br. 14, 3, 4, 2. 7, 3, 3.

उपकर्ण (उप + कर्ण) P. 4, 3, 40.

उपकर्णिका in कर्णोपकर्णिका (von कर्ण + उप - कर्ण) f. was von Ohr zu Ohr geht, Gerücht: प्रागेव कर्णोपकर्णिकया श्रुतापवादनुमितहृदयः PAÑKAT. 36, 19. BENFEY: Ohrenbläserin, aber dann würde der abl. und nicht der instr. am Platze sein.

उपकर्तृ (von कर mit उप) nom. ag. Jmd einen Dienst, eine Gefälligkeit erweisend: योपकर्तृश्च कृतं तेजसैवोपगच्छति MBH. 3, 1049. (मित्राणि) हीनान्यनुपकर्तृणां प्रवृद्धानि विकुर्वन्ते RAGH. 17, 58. HIT. II, 93.

उपकलाप (उ + क) gaṇa परिमुखादि zu P. 4, 3, 58, Vartt.

उपकल्प (उ + क) m. gaṇa गौरादि zu P. 6, 2, 194. — Vgl. अनुकल्प.

उपकल्पन (von कल्प im caus. mit उप) 1) n. das Zuriüsten: द्रव्योपकल्पन KĀTJ. ÇR. 1, 10, 3. — 2) f. ०ना das Zubereiten: आहारस्य SUÇR. 1, 240, 8. 241, 6.

उपकार (von कर, करोति mit उप) 1) m. a) Diensterweisung, Dienst, Gefallen H. an. 4, 240. MED. r. 253. Gegens. श्रपकार PAÑKAT. I, 27. पौ-उन III, 103. रतेषामुपकारात् um ihnen einen Dienst zu erweisen M. 8, 265. उपकारो महोस्तात कृतो ऽयं मम खेचरैः MBH. 3, 15024. 1054. 13, 554. R. 4, 3, 20. 7, 20. 27, 18. 20. 34, 26. 56, 18. JĀGĀ. 3, 284. VIKR. 11, 11. PAÑKAT. II, 33 (pl.). 50. 113, 7, 24. HIT. II, 93. KATHĀS. 13, 36. 22, 73. VID. 240. VET. 37, 14. उपकारकतं वीरो न च विस्मर्तुमर्हति R. 4, 33, 4. उपकारकृतेन शत्रुणा शत्रुमुद्धरेत् KĀTJ. 22. उपकारे वर्त्त sich in dem Falle befinden, Jmd einen Dienst erweisen zu können, erwiesen zu haben R. 3, 73, 40. 4, 31, 34. आधिः सोपकारः ein Pfand, das man benutzen darf, M. 8, 143. JĀGĀ. 2, 59. सोपकारक dem ein Dienst erwiesen worden ist PAÑKAT. 239, 4. Am Ende eines adj. comp. f. आः कृतोपकारा KUMĀRAS. 3, 73. — b) Zurüstung, Ausschmückung: पुनागनागकरवीरकृतोपकारे । तस्मिन्गृहे SUÇR. 2, 483, 15. ausgestreute Blumen u. s. w. H. an. MED. Vgl. उपचार 6. — 2) f. ०री = उपकार्या DVIRĪPAK. bei BHAA. zu AK. 2, 2, 9. ÇKDR. Vgl. उपकारिका und उपकार्या.

उपकारक (wie eben) 1) adj. f. ०रिका Jmd einen Dienst, einen Gefallen erweisend MED. k. 224. आगतत्वेो ऽपि कदाचिदुपकारका दृश्यन्ते HIT. 97, 21. स्पर्शस्त्वगिन्द्रियग्राह्यस्त्वचः स्यादुपकारकः das Gefühl ist der Gehilfe der Haut BHĀSHĀP. 102. MADHUS. in Ind. St. 1, 13, 7. — 2) f. ०रिका a) = उपकार्या AK. 2, 2, 9. H. 993. MED. — b) eine bes. Art Kuchen MED. — सोपकारक s. u. उपकार 1.